

Solidaritet

– minneord om Tom Andersen

av Per Jensen, Diakonhjemmet Høgskole

Det er onsdag morgen på Diakonhjemmet Høgskole. Tom skal undervise. Dette har han gjort mange ganger før. Han har undervist alle våre studenter siden vi begynte med videreutdanningen i familieterapi høsten 1990.

Som så ofte er han tidlig ute. Han har satt på en CD med en av sine favorittkomponister. I dag har han valgt Arvo Pärt. Den estiske komponistens musikk minner om Toms måte å snakke på. Pausene får god plass. En meditativ stemning brer seg i rommet, og alt gjøres klart for en hel dag med Tom.

Tom slår av CD-spilleren, og tar to skritt fram. Han løfter den høyre armen som om det skulle avlegges en ed. Det blir en pause. Han ser utover forsamlingen og sier: "Solidaritet". Han blir stående med armen hevet. Ny pause. Så gjentar han: "Solidaritet". Dagen har begynt.

Da Tom fylte 70 år i mai 2006 spurte jeg ham om hvilke *veivalg* han så tilbake på som viktige for hans tid i familieterapifeltet¹. Han ville ikke bruke ordet *veivalg*.

"Veiskille kaller jeg det," sa han, " – fordi jeg er veldig usikker på i hvilken grad dette var valg. Det var heller å måtte gi opp noe, virkelig gi opp, vi kunne ikke fortsette lenger på den måten der, det gikk ikke. Vi måtte gi opp."

Han ville ikke kalle det *veivalg*, men *veiskiller*. Og det ble mange *veiskiller* på hans faglige vei.

Inspirasjon handler om å bli påvirket. Det handler om å delta. Inspirasjon handler også om å trekke pusten. Å innånde. Ta imot. Det handler om å ta del i en prosess. Denne dobbeltheten av deltagelse og pust, av fellesskap og kropp, var sentrale elementer i Toms faglige forståelse.

"Praksis kommer først", sa Tom. "Reflekterende team" og "reflekterende prosesser", var ord Tom benyttet for å navngi sin egen praksis. Det er ikke lett å være en hierarkisk orientert psykiater hvis man skal delta i det reflekterende team, mente han.

¹ Fra et intervju i boken "**Innovations in the Reflecting Process. The Inspirations of Tom Andersen**". Den kom på Karnac, i London i 2007. Harlene Anderson og undertegnede har redigert boken. Den kommer på norsk på Gyldendal Akademiske neste år. En norsk versjon av intervjuet ble publisert i "Fokus på familien", nr 3, 2006.

Å snakke mindre, og å lytte mer ble et viktig veiskille i Toms kliniske praksis. Han ville aldri avbryte en klient som snakket, og han tok seg også gjerne god tid når andre kunne tenke at klienten hadde snakket ferdig. Igjen fikk pausene plass i praksis. Han fikk på den måten høre noe av det vi andre lett kunne gå glipp av. Det samme preget hans undervisning. Lytte først, snakke etterpå.

Tom ga alltid alt. Han ønsket å berøre, komme i kontakt. Det kunne virke som om han var avhengig av å komme i kontakt. Uten kontakt, ingen undervisning. For Tom var undervisning for en liten gruppe studenter like viktig som presentasjoner på store internasjonale kongresser. Det var ingen forskjell. Hans krav til seg selv om å nå fram til hjertene betydde det samme om det var tretti studenter på Diakonhjemmet, eller om det var mange hundre på en konferanse.

Tom var trofast. Trofast mot vennene. Han avlyste aldri en undervisningsdag. Det kom aldri noe i veien. Pengene han tjente gikk i sin helhet til noen som trengte det mer enn ham. Til vennene. De befant seg både i nord, i øst og i sør. Han var raus med dem som ikke hadde så mye.

Tom kunne bygge nettverk. Tom kunne delta i nettverk. Tom kunne bidra i nettverk. Dette har satt varige spor på blant annet Nordkalotten og i Sør-Amerika.

For oss på Diakonhjemmet var Toms faglige bidrag av stor betydning. Han representerte en utvidelse av våre faglige perspektiver, og hans kapasitet som underviser er av umistelig verdi for studentene og for oss.

I det tidligere nevnte intervjuet i forbindelse med Toms 70-årsdag, forteller han en viktig historie fra sitt møte med psykiatriske pasienter på et sykehus i Asunción i Paraguay. Disse pasientene levde i den ytterste nød. Tom tok initiativ til et samarbeid mellom fagmiljøer i Sør-Amerika og Norge om et utdanningsprogram. Jeg spurte ham om dette engasjementet for ham representerte *kampen* mot undertrykkinga? "Jeg vil foretrekke å kalle det *motarbeidelse* av undertrykking", sa Tom.

Tom var kompromissløs når det gjaldt å bruke et menneskevennlig språk. Alt som kunne gi assosiasjoner til en virkelighetsforståelse som blir benyttet i beskrivelsene av den mekaniske verden, unngikk han og han anbefalte oss å gjøre det samme. Ord som "teknikk" og "metode" er eksempler på det som for ham var slike mekanistiske beskrivelser.

Det var i terapirommet Tom kom med sine viktigste og mest banebrytende bidrag. Det reflekterende team bidro til nye måter å snakke med klienter på og med nye ord for å omtale forhold mellom mennesker. Reflekterende prosesser

representerer en forståelse av nye muligheter for alle som deltar i terapirommet. "Hva ser du hvis du ser inn i det ordet?", kunne Tom spørre en klient i en terapitime.

Jeg vet hva jeg ser når jeg ser inn i ordet "solidaritet". Jeg ser Tom.